

Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö

153. hooaeg

PJOTR TŠAIKOVSKI

Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö

BALLETT KAHES VAATUSES

The Nutcracker – A Miraculous Christmas Eve

A BALLET IN TWO ACTS

MARE TOMMINGA LIBRETO

LIBRETTO BY MARE TOMMINGAS

ESIETENDUS 26. NOVEMBRIL 2022 VANEMUISE SUURES MAJAS

PREMIERE ON NOVEMBER 26TH 2022 AT THE GRAND BUILDING OF VANEMUINE

**Lavastaja, koreograaf ja kostüümikunstnik / Director, Choreographer and
Costume Designer** Mare Tommingas

Muusikajuht ja dirigent / Musical Director and Conductor Martin Sildos

Dirigendid / Conductors Taavi Kull, Aleksandr Bražnik

Kunstnik / Set Designer Kristjan Suits (Tallinna Linnateater/Tallinn City Theatre)

Videokunstnik / Video Designer Taavi Varm

Valguskunstnik / Lighting Designer Margus Vaigur (Endla)

Valgusinspitsient / Lighting Manager Ülle Tinn

Lavastaja assistent / Director's Assistant Jelena Karpova

Repetiitorid / Repetitors Jelena Karpova, Marcos Becerra, Elena Poznjak-Kõlar,
Fabrice Gibert, Rita Dolgihh, Alain Divoux

Tartu Karlova Kooli Koorikooli juhendajad / Instructors of the Tartu Karlova

School Choir Annelii Traks, Vilve Maide

Inspitsient / Stage Manager Meelis Hansing

Osades / Cast

Jõuluõhtu Stahlbaumide juures / Christmas Eve at the Stahlbaums'

Maria Olivia Lenssens / Caroline Maquignon / Selma Strandberg

Matthias, Drosselmeyeri õpipoiss; Pähklipureja / Drosselmeyer's Apprentice;

Nutcracker Yuta Irikura / Colby Samuel Louis Catton / Benjamin Newman

Proua Stahlbaum, Maria ema / Mrs. Stahlbaum, Maria's Mother

Sayaka Nagahiro / Alexandra Heidi Foyen / Raminta Rudžionyte-Jordan

Härä Drosselmeyer, nukumeister / Mr. Drosselmeyer, Dollmaker

Alexander Germain Drew / Alain Divoux

Ülemteener / Butler Giorgi Koridze / Gus Upchurch

Teenrid / Servants Benjamin Kyprianos, Gerardo Avelar, Josef Jagger, Benjamin Newman

Guvernant / Governess Georgia Toni Hyrkäs / Mirell Sork

Härä ballil / Gentleman at the Ball Gus Upchurch / Willem Houck / Bradley Howell

Külalised ballil / Guests at the Ball Alexandra Heidi Foyen, Sayaka Nagahiro,

Jade O'Leary, Natalie Barbis, Külli Reinkubjas, Gisella Assunta Razzino, Maria Engel,

Miriam Ortega Paz, Bleiddian Bazzard, Matthew James Jordan, Willem Houck,

Bradley Howell, Josef Jagger, Benedict Lythgoe, Janek Savolainen, Benjamin Newman

Külaliste lapsed / Guests' Children Matilda Piirimäe, Annabeth Sirk, Mirtel Varki,

Elo Tammaru, Zlata Laško, Mari Ellen Lutsar, Pärli Taal, Fiona Vavilova, Kristiina Meril Mere,

Kättriin Kuusik, Elisabeth Kriisk, Piibe Petra Lempu, Liisa Maria Randoja, Rebeka Auman,

Desiree Hinto (Vanemuise Tantsu- ja Balletikool / Vanemuine Dance and Ballet School)

Kokapoisid / Cooks Magda Kannel, Jette Pruulmann, Miina Eliise Luts,

Luisa La Verghetta, Lisete Lõokene, Nora Johanna Piir, Mia Vasar, Desiree Hinto,

Carmen Kallas (Vanemuise Tantsu- ja Balletikool / Vanemuine Dance and Ballet School)

Mehaanilised nukud / Mechanical Dolls (Vanemuise Tantsu- ja Balletikool /

Vanemuine Dance and Ballet School)

Hiina nukk / Chinese Doll Kristiina Meril Mere / Fiona Vavilova

Hispaania nukk / Spanish Doll Annabeth Sirk / Matilda Piirimäe

Araabia nukk / Arab Doll Elisabeth Kriisk / Magda Kannel

Maria unenägu / Maria's Dream

Rotikuningas; Härra Drosselmeyer / Rat King; Mr. Drosselmeyer

Alexander Germain Drew / Alain Divoux

Rotiproua; Guvernant / Rat Lady; Governess Georgia Toni Hyrkäs / Mirell Sork

Rotipojad; Kokapoisid / Baby Rats; Cooks Magda Kannel, Jette Pruulmann, Miina Eliise Luts, Luisa La Verghetta, Lisete Lõokene, Nora Johanna Piir, Mia Vasar, Desiree Hinto, Carmen Kallas (Vanemuise Tantsu- ja Balletikool / Vanemuine Dance and Ballet School)

Rotid / Rats Giorgi Koridze, Gus Upchurch, Benjamin Kyprianos, Gerardo Avelar, Benjamin Newman, Josef Jagger, Matthew James Jordan, Janek Savolainen, Bleiddian Bazzard, Bradley Howell, Benedict Lythgoe

Lumekuninganna / Snow Queen Yukiko Yanagi / Emily Ward / Olivia Lenssens

Jääkristallid / Ice Crystals Alexandra Heidi Foyen, Raminta Rudžionyte-Jordan, Sayaka Nagahiro, Selma Strandberg, Natalie Barbis, Mirell Sork, Georgia Toni Hyrkäs, Emily Ward, Yukiko Yanagi, Maria Engel, Jade O'Leary, Külli Reinkubjas, Gisella Assunta Razzino, Natalie Barbis, Miriam Ortega Paz, Bradley Howell, Benedict Lythgoe, Gus Upchurch, Willem Houck, Bleiddian Bazzard, Benjamin Kyprianos, Benjamin Newman, Josef Jagger, Alexander Germain Drew, Alain Divoux

Printsess / Princess

Sayaka Nagahiro / Alexandra Heidi Foyen / Raminta Rudžionyte-Jordan

Prints / Prince Gus Upchurch / Willem Houck / Bradley Howell

Õukondlased / Courtiers Jade O'Leary, Külli Reinkubjas, Mirell Sork, Georgia Toni Hyrkäs, Natalie Barbis, Emily Ward, Yukiko Yanagi, Selma Strandberg, Alexandra Heidi Foyen, Sayaka Nagahiro, Maria Engel, Gisella Assunta Razzino, Caroline Maquignon, Miriam Ortega Paz, Giorgi Koridze, Benjamin Kyprianos, Matthew James Jordan, Alexander Germain Drew, Josef Jagger, Benedict Lythgoe, Benjamin Newman, Bradley Howell, Alain Divoux, Bleiddian Bazzard, Gerardo Avelar

Ministrid / Ministers Giorgi Koridze, Gus Upchurch, Benjamin Kyprianos, Gerardo Avelar, Josef Jagger, Benjamin Newman

Divertisment: Külalised õukonnas / Divertisement: Guests at the court

Hispaania tants / Spanish Dance Emily Ward, Yukiko Yanagi, Selma Strandberg, Benjamin Newman, Yuta Irikura, Gus Upchurch

Araabia tants / Arabian Dance Willem Houck, Bradley Howell, Maria Engel, Jade O'Leary, Alexandra Heidi Foyen, Gisella Assunta Razzino, Külli Reinkubjas, Natalie Barbis

Hiina tants / Chinese Dance Kristiina Meril Mere, Fiona Vavilova, Annabeth Sirk, Elisabeth Kriisk, Zlata Laško, Matilda Piirimäe, Karoliine Jakob, Mirtel Varki, Kättriin Kuusik, Mari Ellen Lutsar, Elo Tammaru (Vanemuise Tantsu- ja Balletikool / Vanemuine Dance and Ballet School)

Vanemuise sümfooniaorkester, Tartu Karlova Kooli Koorikooli õpilased
Vanemuine Symphony Orchestra, students of the Tartu Karlova School Choir

Sisukirjeldus

Härra Drosselmeyeri töötuba

Nukumeister Drosselmeyer viimistleb mehaanilist nukku, Pähklipurejat, ning paneb paika viimaseid detaile. Tema õpipoisi ja abilise Matthiase vusserdamisest on meistrile rohkem tüli kui abi. Tornikell lööb. Nukumeister pakib kiirustades asjad kokku ja ruttab minema, Matthias tema järel.

Stahlbaumide kodu

Tähtsad külalised koos lastega on kutsutud Stahlbaumide koju jõuluõhtut tähistama. Peo õnnestumise eest seisavad teenrid ja majapidajanna kohuseid täitev guvernant¹, kes ei lase end kokapoiste ja laste siginast-saginast häirida.

Meeleolu on ülev ja täiskasvanud lõbutsevad. Stahlbaumide tütar Maria, kes on ratastoolis, hoiab teiste lastega jõulupuu alla ja on ootusest elevil.

Saabub nukumeister Drosselmeyer koos Matthiasega, kaasas elusuuruses mehaanilised nukud. Külalised on vaimustuses ja tunnustavad Drosselmeyeri erakordseid leiutisi. Iga laps tahaks endale selliseid mänguasju.

Kõige rohkem on nukumeistri tulekut oodanud Maria. Drosselmeyeri imelised leiutised pakuvad talle tema piiratud maailmas ainukest rõõmu. Maria ema on ammu loobunud unistusest, et tüdruk kunagi käima võiks hakata.

Matthias näitab üles sooja osavõtlikkust Maria suhtes, kes külalise vastu samamoodi huvi tunneb. Poiss otsustab külalistele ja ennekõike Drosselmeyerile vembu mängida ja maskeerib end Pähklipureja-nukuks. Drosselmeyeri üllatus on suur, nähes saalis nukku, mis tal töökojas lõpetamata jäi.

Järsku hakkab Pähklipureja ähvardavaid liigutusi tegema ja täidab kogu saali oma tantsuga. Ehmunud ja hämmingus külalised lahkuvad peosaalist. Drosselmeyer taipab, et nukk ei ole keegi muu kui tema õpipoiss Matthias. Nukumeister näeb, kuivõrd Maria Pähklipurejast vaimustub, ning otsustab Matthiase vempu mitte paljastada.

Maria tuba

Kui Maria Pähklipurejaga kahekesi jääb, palub nukku mänginud Matthias tüdruku tantsule. Ratastool teeb poisi juhtimisel imelisi tantsupoognaid. Pöörde pealt haarab Matthias tüdruku sülle ja proovib temaga paar sammu teha. Maria kukub. Matthias mõistab tema olukorra tõsidust ja tõstab tüdruku tooli tagasi.

Tuppa naasnud Drosselmeyer püüab Matthiast endaga kaasa kutsuda, ent Maria ei suuda Pähklipurejast loobuda ja mõlemad viiakse ära lastetuppa.

1 Omaaegne palgaline koduõpetaja ja lapsehoidja kõrgklassi perekonnas

Maria unenägu

Maria tuleb kikivarvul avarasse peosaali. Kell lööb kaksteist.

Saali seintele tekivad hirmutavad varjud, mis liuglevad üle põranda ja kerkivad tüdruku ette. Need on rotid, kes ööpimeduses maja vallutavad. Rottide tegevust juhib Rotikuningas. Maria pageb nende eest saali tagumisse nurka. Pähklipureja astub otsustavalt rottidega võitlusse.

Just siis, kui tundub, et võit rottide üle on saavutatud, saabub abivägi. Saali ilmub Rotiproua koos ahnete rotipoegadega. Maria tormab Pähklipurejale appi, kuid on liiga hilja. Tema lemmik lamab maas. Rotid taanduvad.

Maria kurvastab, kuid ühtäkki Pähklipureja tõuseb. Tüdruku ees on kena noormees, kes kutsub teda muinasjutulisele teekonnale läbi Lumekuninganna riigi.

VAHEAEG

Uinunud unistuste kuningriik

Lumekuninganna ja tema kaaskond saadavad Mariat ja Pähklipurejat nende teekonnal. Talv vaheldub kevadega.

Suures roosiaias tervitavad noori Prints ja Printsess. See on Maria fantaasiamaailm, mida tüdruk oma mängudes kujutlenud on. Õukonda saabunud tähtsad külalised meenutavad Stahlbaumide jõuluõhtul pidutsenud daame ja härrasid, kes nüüd aupakklikuse ja imetlusega õukonda saabunuid vastu võtavad.

Noortele on järgnenud kiuslik Rotiproua oma jõnglastega. Nad püüavad Mariat rotiurgu tirida, kuid Pähklipureja võidab Maria endale tagasi. Võitluses seljast langenud rotihiilpude alt tulevad välja Maria guvernant ja kokapoisid, kes on taas endiseks saades väga õnnelikud.

Printsi ja Printsessi vastuvõtul vahelduvad külaliste etteasted õukondlaste omadega. Pähklipureja ja Maria säravad tantsusammud pälvivad õukonna vaimustuse.

Maria tuba

Maria magab ratastoolis, tema kõrval põrandal tukub Matthias.

Tüdruk ärkab ja märkab oma printsi. Matthias kinnitab tüdrukule, et unenägu võib saada tegelikkuseks. Ka Maria oleks võimeline jooksmas, mängimas ja tantsimas nagu teised lapsed, kui ta sellesse usuks.

Matthias surub tüdruku enda vastu, toetades tema alguses jõuetuid, kuid tahtekindlaid samme. Koos sammutakse ja kukutakse, tõustakse ja kukutakse jälle. Kui Matthias on juba loobumas, teeb Maria ise ühe sammu. Ta tuigub, väriseb, astub siis järgmise sammu ja veel järgmise...

Synopsis

Mr Drosselmeyer's workshop

The dollmaker Drosselmeyer is working on the final details of a mechanical doll, the Nutcracker. The fumbling of his apprentice and helper Matthias is more bothersome than helpful for the master.

The tower bell chimes. The dollmaker hurriedly packs his things and rushes away, Matthias right on his heels.

The Stahlbaums' home

Important guests and their children have been invited to the Stahlbaums' home to celebrate Christmas Eve. The governess and servants ensure that the party is successful, without letting themselves be disturbed by the cooks and children's bustling around.

The spirits are high and the adults are having fun. Maria, the Stahlbaums' daughter who is in a wheelchair, stays close to the Christmas tree with other children, full of excitement and anticipation. The dollmaker Drosselmeyer arrives with Matthias, bringing along life-sized mechanical dolls. The guests are elated and praise Drosselmeyer's extraordinary inventions. Every child wishes for toys like these.

Maria has looked forward to the dollmaker's arrival the most. Drosselmeyer's wonderful inventions are a rare source of happiness in her limited world. Maria's mother has long given up the dream of her daughter ever being able to walk.

Matthias shows warmth and compassion for Maria, who is equally interested in him. The boy decides to play a trick on the guests as well as on Drosselmeyer, and dresses up as the Nutcracker doll. Drosselmeyer is greatly surprised when he sees in the ballroom the doll that was left unfinished in his workshop.

Suddenly the Nutcracker starts making threatening movements and fills the entire ballroom with his dancing. The guests leave the ballroom, frightened and bewildered. Drosselmeyer realizes that the doll is no-one other than his apprentice Matthias. The dollmaker sees how enraptured Maria is by the Nutcracker and decides to not reveal Matthias's secret.

Maria's room

Once Maria and the Nutcracker are alone, Matthias, having pretended to be the doll, asks Maria to dance. The wheelchair moves in beautiful figures, led by Matthias. In the middle of a turn, Matthias takes Maria in his arms and attempts to take a few steps with her. Maria falls. Matthias realizes the seriousness of her condition and lifts the girl back in the chair.

Drosselmeyer returns and tries to invite Matthias to leave with him but Maria cannot bear to see the Nutcracker go, so both are led to the children's room.

Maria's dream

Maria tiptoes into the vast ballroom. The bell chimes midnight.

Fearsome shadows appear on the walls, slide across the floor, and stop before the girl. It's the rats who are conquering the house in the darkness of the night. The rats are led by the Rat King. Maria flees to the furthest corner of the ballroom. The Nutcracker goes into combat against the rats.

Right when it seems that victory over rats has been achieved, help arrives. Rat Lady enters the ballroom, greedy baby rats in tow. Maria rushes to the Nutcracker's aid but it is too late. Her beloved lies on the ground. The rats retreat.

Maria is devastated but suddenly, Nutcracker stands. Before the girl is a handsome young man who invites her on a fairy-tale journey through the Snow Queen's land.

INTERMISSION

The kingdom of dormant dreams

The Snow Queen and her entourage accompany Maria and Nutcracker on their journey. Winter turns into spring.

The Prince and Princess greet them in a grand rose garden. This is Maria's fantasy world, which she has imagined when playing. The important guests at the court are reminiscent of the ladies and gentlemen who partook in the Stahlbaums' Christmas Eve celebration. Now, they greet the newly arrived with reverence and admiration.

The pair has been followed by a spiteful Rat Lady with her younglings. They try to pull Maria into the rat burrow but the Nutcracker wins Maria back. The rat rags have fallen off in battle to reveal Maria's governess and cooks who are very happy to be returned to their usual form.

At the Prince and Princess's soirée the guests and courtiers take turns in performing. Maria and the Nutcracker's impressive dancing gains the court's admiration.

Maria's room

Maria is asleep in the wheelchair, Matthias dozes on the floor beside her.

The girl wakes and sees her prince. Matthias insists that dreams can become reality. Maria would also be able to run, play and dance like other children if only she believed in it.

Matthias draws the girl close to him, supporting her weak but resolute steps. Together they take some steps and fall, stand up and fall again. When Matthias is about to give up, Maria takes a step on her own. She staggers, trembles, takes another step and yet another...

„Pähklipureja“ loomine ja esmaettekanne

1890. aasta lõpul sai Pjotr Tšaikovski Teatrite direksioonilt tellimuse ooperile ja balletile, mida võiks ühel öhtul ette kanda. Sobilike süžeedena valiti välja Henrik Hertzi näidendil põhinev „Jolanthe“ ja E. T. A. Hoffmanni muinasjutt „Pähklipureja“ Alexandre Dumas' redaktsioonis. 1891. aasta jaanuaris valmis Tšaikovski muusika Shakespeare'i tragöödiale „Hamlet“. Veebruaris asus ta tööle „Pähklipurejaga“. Nagu varasem „Uinuv kaunitar“, loodi ka „Pähklipureja“ Tšaikovski ja ballettmeister Marius Petipa tihedas koostöös. Petipa pani kirja „Pähklipureja“ libreto ning kirjeldas ka oma ettekujutust muusikast.

Tšaikovski ei suhtunud „Pähklipureja“ libretosse erilise entusiasmiga, samuti tekkisid 1891. aasta jooksul nii heliloojal kui koreograafil lahkkelid Peterburi Maria teatri direktori Ivan Vsevoložskiga. Helilooja lootis balleti kirjutamise enne ooperit kiiresti kaelast ära saada ning jätkas kirjutamist ka Pariisis ja Ameerika Ühendriikides kontsertreisil viibides. 6. juuliks olid balleti eskiisid valmis. Siiski polnud Tšaikovski oma seniste loomepingutustega rahul ning palus „Pähklipureja“ esmaettekande 1892.–93. hooaega edasi lükata. 1891. aasta augustis kirjutatud kirjas väljendas teatridirektor Tšaikovskilt balleti tellimise üle sügavat kahetsust.

1891. aasta suvel kirjutas Tšaikovski oma eestlasest noodikirjastajale Peeter Jürgensonile: „Ma avastasin Pariisis uue muusikainstrumendi, midagi väikese klaveri ja kellamängu vahepealset, tal on jumalikult ilus kõla. Seda instrumenti tahan ma balletis kasutada. Tema nimi on „Celesta Mustel“ ja ta maksab 1200 franki... Kuna ma seda instrumenti Peterburis vajan, oleks soovitav see Pariisist otse sinna saata. Mitte mingil juhul ei tohi seda kellelegi näidata; ma kardan nimelt, et Rimski-Korsakov ja Glazunov haisu ninna saavad ja seda ebatavalist efekti enne mind proovivad. Ma loodan sellelt instrumendilt kolossaalset mõju!“ Nimetatud instrumendile kirjutas helilooja „Suhkruploomihaldja tantsu“ meloodia.

1891. aasta detsembris koostas Tšaikovski osadest numbritest sümfoonilise süidi, esialgse nimetusega „Jõulupuu“. Neist osadest alustas ta ka orkestreerimist ning juba 19. märtsil 1892 dirigeeris valminud süiti Peterburis suure menuga. Balleti partituur valmis 4. aprillil.

Mitmed asjaolud viitavad sellele, et süžest ei olnud võimalik edukat balletiadaptatsiooni luua ning tegijad mõistsid seda liiga hilja. Libretos läks kaotsi E. T. A. Hoffmanni oskuslik fantaasia- ja igapäevamaailma segunemine ning „Pähklipurejas“ ei joonistunud välja sügavat allegooriat. Dramaturgiliselt oli libreto üsna nõrk ning esimese vaatuse miim ja teise vaatuse divertisment jäid ühenduslülita. Ajaloolased on seda õigustanud, nimetades „Pähklipurejat“ kummarduseks lapsepõlvele. Järjekordse proovikivina „Pähklipurejale“ jäi Petipa 1892. aasta septembris proovi-perioodi alguses haigeks ning tema kohustused koreograafina võttis üle ballettmeister Lev Ivanov.

„Pähklipureja“ 18. detsembril 1892 toimunud esmaettekande arvustused polnud ülemäära positiivsed ja kritiseerisid nii libreto kitsaskohti kui Petipalt tuletatud koreograafiat, mis ei viidanud kuidagi teose edasisele tähelelennule ja kohale maailma balleti ajaloos. Ühes arvustuses väideti, et „Pähklipurejat“ ei saa balletiks nimetadagi, kuna selles ei sisaldu draamale omaseid elemente ega klassikalist koreograafiat, rääkimata teema olemasolust. Teine arvustaja pidas lavastust kujuteldamatult maitsetuks, võrreldes mõnede viimases vaatuses üles astunud artistide kostüüme „Filippovi kondiitriäri peenete kuklitega“. Muusikat seevastu kiideti ning mitmed arvustajad pidasid vajalikuks muusika süžeele sootuks lahus hoida.

Tšaikovski ja Petipa suurimaid teeneid 19. sajandi balleti ees on kahtlemata muusika ja tantsu osatähtsuse võrdsustumine. Nii „Luikede järve“, „Uinuva kaunitari“ kui ka „Pähklipureja“ aluseks on tegevus, mida kujutatakse tantsulis-pantomiihiliselt, ent samaaegselt tõlgendatakse muusikaliselt. Tšaikovski loob oma orkestratsiooniga erilise helimaailma. Asi pole üksnes tehnikas ega loomingulises tämbrite valikus, vaid lapseliku atmosfääri loomises. „Pähklipureja“ muusikalised efektid võib libreto põhjal kolmeks jagada: avamängus ja marsis esile manatud lapsepõlve kujundid, Drosselmeyeri tegelaskujuga seonduvad kartust äratavad ja kummastavad helid, ning ohutute maagiiliste juhtumitega seonduvad Maiustuste Kuningriigi muusika.

„Pähklipureja“ Vanemuises

Tšaikovski „Pähklipureja“ on Vanemuise balletiteatri ajaloos olulisel kohal, nimelt on teost Vanemuises varem neljal korral lavastatud, Mare Tomminga libretol põhineva versiooni esmalavastus toimus 1994. aastal. Esimene „Pähklipureja“ jõudis Vanemuise lavalaudadele Ida Urbeli juhtimisel 1955. aastal. Kuigi kriitikute sõnul kippus toonane balletitrupp teose nõutud kõrgele tehnilisele tasemele alla jääma, püsis lavastus teatri mängukavas kolm aastat.

1979. aastal tõi „Pähklipureja“ taas publiku ette külalislavastaja Igor Tšernõšov, keda võlus Tšaikovski muusika juures selle sügavus ja traagilisus, mis väljendub tema sõnul täiskasvanute ja laste maailmade ühitamise võimatuses. Nii Tšernõšov kui ka „Pähklipureja“ järgmisena Vanemuise lavale toonud Mare Tommingas on balleti lavastamisel lähtekohaks võtnud II vaatuse lõpudueti *adagio*.

Tomminga 1994. aasta „Pähklipureja“ – ning ka käesoleva lavastuse – peategelane Maria on ratastoolis ning näeb jõuluõõl und maailmast, kus ta suudab kõndida ja tantsida. II vaatuse tundeüllase muusikaga *adagio*’s sünnib ime ning Maria soov täitub. Tomminga sõnul ongi „Pähklipureja“ loos tähtsaimal kohal laste usk võimatuse võimalikkusesse. See siiras lootus loob jõulumeeleolu ka täiskasvanud publikule.

Külalislavastaja Pär Isbergi 2004. aasta „Pähklipureja“ oli E. T. A. Hoffmanni muinasjuttu ja Elsa Beskowi lasteraamatut „Petteri ja Lotta jõulud“ lõimiv lastelavastus, kus teises lisaks süžeele oluliselt ka nimategelane ise, esinedes sõdurnuku asemel jõulusokuna ning ka pähklitangidena.

Vanemuise „Pähklipureja“ lavastusi läbi aegade seavad muuhulgas omapärased lähenemised nukumeister Drosselmeyeri tegelaskujule, keda Urbeli „Pähklipurejas“ kujutati muusikale vastupidiselt toreda ja sümpaatsena. Ka Tšernõšovi lavastuses oli Drosselmeyer helguse ja headuse kehastus, kes ilmus lavale ka siis, kui tema tegelasele muusikas viidatud polnud. Mare Tomminga 1994. aasta versioon jäi truuks muusikale ja rõhutas Drosselmeyeri salapära ning omapära, mis samas ei muutnud teda kurjaks tegelaseks.

„Pähklipurejaga“ on korduvalt ristunud nii mõnegi tänaseni Vanemuisega seotud balletisolisti lavatee. 1955. aasta lavastuses tantsis Klaara rolli, kes mõnes versioonis Maria või Maša nime kannab, Elena Poznjak (Poznjak-Kõlar). 1979. aasta „Pähklipurejas“ astusid üles Rufina Kozlova (Noor) Maša rollis, Aivar Kallaste Pajatsi rollis ning Mare Kiisk (Tommingas) mängusõdurina. 1994. aasta „Pähklipurejas“ oli Maria rollis Jelena Karpova, Matthiase ja Pähklipureja rollis aga Aivar Kallaste. Samuti astus lavastuses üles lavastaja Mare Tommingas. Kallastet ja Karpovat võis laval näha ka 2004. aasta „Pähklipurejas“ – mislõpu on siiani Vanemuise balletitrupi koosseisu kuuluv Aivar Kallaste teinud kaasa lausa kolmes Vanemuise „Pähklipurejas“.

Loe lähemalt ka lavastaja Mare Tomminga mõtetest „Pähklipureja“ teemal Vanemuise hooajakirja Ramp 2022. aasta sügisnumbris (leitav teatri kodulehelt).

Kasutatud kirjandus:

Heino Aassalu, „Viies „Pähklipureja““ *Teatrimärkmik 1978/79* (1982); Heino Aassalu, „Kaksitõtteid „Vanemuise“ uue „Pähklipureja“ puhul“ *Kultuurileht* (1994); Kristiina Garancis, „Vanemuise võimatuna näiv balletimissioon on võidukas“ *Eesti Päevaleht* (2004); N. Kuusik, „Pingutatakse ainult esietenduseks“ *Sirp* (1956); Alo Särg, „Tšaikovski: Inimene, helilooja, legend“ (2001); Roland John Wiley, „Nutcracker“ *Tchaikovsky's Ballets: Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker* (1985)

Mare Tommingas, lavastaja, libretist, koreograaf ja kostüümikunstnik: Vanemate ainukese lapsena pidin palju aega üksi kodus olema, kui ema-isa tööl olid. Ma ei kurvastanud selle üle. Mul oli oma maailm, mis avaldus joonistamises, mängumaaailma meisterdamises, oma leiutatud lugude kirja panemises ja nende väikeste raamatute illustreerimises. Olin vist esimeses klassis, kui ühel päeval otsustasin endaga sõbra kooli kaasa võtta. Näitasin kaasõpilastele, et mul on portfellis orav. Keegi ei näinud teda. Ainult mina.

Caroline Maquignon, Maria osatäitja: Mul oli väiksena palju unistusi, nagu ka praegu. Lapsena unistasin mänguasjadest. Kogusime õdede ja vennaga Playmobili nukke. Kollektiooni kuulus hulk erinevaid maailmu: printsessi loss, kool, haigla, ratsatalu jne. Meie unistus oli neist suur linn kokku panna. Igal aastal pidasime jõulude ja sünnipäevade eel plaani: Kes mida kingiks palub? Mida kõige rohkem vaja on?

Täna me nendega enam ei mängi, ja kuigi me kollektiooni kokku ei saanud, läks mu unistus siiski täide. Aastate jooksul lõime maailma, kus saime iga päev mängida. See oli meie unistustemaa, kuhu saime minna siis kui soovisime. Mariaga on samamoodi, oleme selles suhtes sarnased: unistame mingist maailmast ja püüame seda ellu kutsuda.

Colby Samuel Louis Catton, *Matthiase ja Pähklipureja*

osatäitja: Esimene balletti, mida ma vaatamas käisin, oli Sir Peter Wrighti „Pähklipureja“ Birminghami Kuninglikus Balleti-teatris. Läksin oma noorema õega, kes tol ajal tantsutundides käis. Nähes, kuidas mehed naisi tõstsid, teadsin, et tahan seda proovida. Nii alustasingi balletiga 15-aastaselt, mis tõi kaasa ilmselged väljakutsed. Peale viit aastat rasket tööd on mul väga vedanud, et saan professionaalsel tasemel tantsida. Et mulle mu esimese Vanemuise teatris veedetud hooaja jooksul Pähklipureja rolli pakuti, on tõesti unistuse täitumine!

Olivia Lenssens, *Maria osatäitja:* Igal aastal jõulude paiku langevad lumehelbed tantsiskledes alla. Tšaikovski loob sooja meeleolu täis perekonnatunnet, armastust ja maagiat. Väikese tüdrukuna vaatasin vaimustunult kaunistatud maju, suuri jõulupuid, kingitusi ja liikuvaid mänguasju. Mõtlesin, kas see on päris või näen ma und? Mu unistus oli kohtuda noore printsiga (või Pähklipurejaga), kes viiks mu maiustuste, värvide ja nukude võlumaale. Sellel maal poleks aega olemas, oleksid vaid naljaka kujuga pilved ja lilled, mis ilusa muusika taktis liiguvad. Iga sealne elusolend oleks ime, kes teeb võlumaad ainulaadseks! Nüüd mõtlen, kas Maria nägi und või on maagia tõesti olemas? Tuleb uskuda ja näha maailma Maria pilguga või me ei kogeks kunagi maailma tõelist võlu.

Yuta Irikura, *Matthiase ja Pähklipureja osatäitja:* Kui ma laps olin, meeldis mulle iga päev sõpradega mängida ja jalgpalli mängida. Olen sellest ajast peale balletti õppinud, aga poleks iial arvanud, et see viib esinemiseni professionaalsel tasemel balletitantsijana. Tegelikult oli mu lapsepõlveunistus saada kokaks või sportlaseks. Ometi ei käinud ma kokandustundides või spordiklubides, vaid harjutasin aina balletti. See näitab, kui väga ma tantsimist armastan. Ma ei uskunud minevikus, et võiksin sellise truppi liikmeks saada, kuid siin ma olen! Ootan väga selle trupiga laval olemist.

Mare Tommingas, director, librettist, choreographer, and

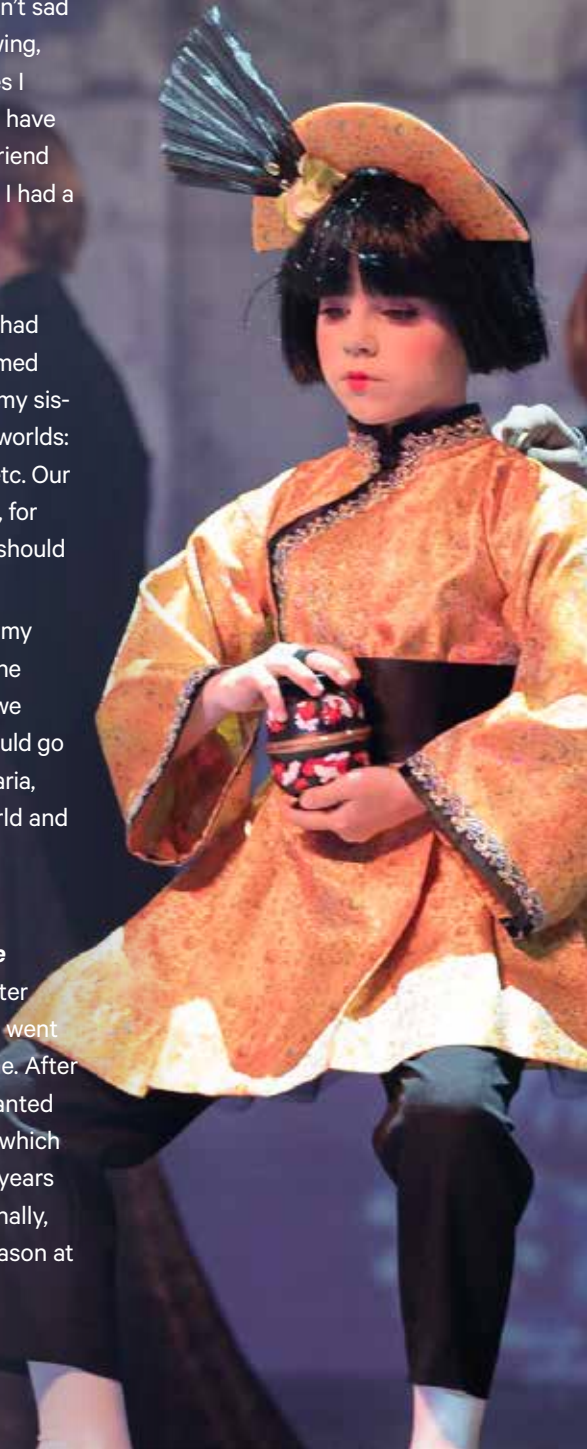
costume designer: As an only child, I had to be home alone much of the time when my parents were at work. I wasn't sad about it. I had my own world, which manifested in drawing, creating a world for my games, writing down the stories I created, as well as illustrating those little books. I must have been in first grade when one day I decided to bring a friend with me to school. I showed to my fellow students that I had a squirrel in my briefcase. Nobody saw it. Only I did.

Caroline Maquignon, role of Maria: When I was little I had a lot of dreams, and I still have today. As a child, I dreamed about toys. We started collecting Playmobil dolls with my sisters and brother. The collection consisted of different worlds: a princess's castle, a school, a hospital, a horse ranch etc. Our dream was to create a big city out of those. Every year, for Christmas and for our birthdays, we made plans: Who should ask for what? What is the priority?

Today, we are not playing with these toys anymore but my dream was still completed, even if we didn't complete the collection. Over the years we created a world in which we could play every day. It was our dream world and we could go there whenever we wanted. It is the same story with Maria, something we have in common: dreaming about a world and trying to make this dream a reality.

Colby Samuel Louis Catton, role of Matthias and the

Nutcracker: The first ballet I ever watched was Sir Peter Wright's *The Nutcracker* at Birmingham Royal Ballet. I went with my little sister who took dance lessons at the time. After seeing how the men lifted the women, I knew that I wanted to try it. So I ended up starting ballet at the age of 15, which came with its obvious challenges. However, after five years of hard work I was very lucky to be dancing professionally, and to be casted as the Nutcracker during my first season at Vanemuine Theatre truly is a dream come true!

Olivia Lenssens, role of Maria: Every year, around Christmas time, snowflakes fall in a delicate dance. Tchaikovsky takes us to a warm atmosphere of family, love, and magic. As a little girl, I would have stars in my eyes looking at the houses full of decorations, big Christmas trees, presents and animated toys. I would think: is it reality or am I dreaming? My dream was to meet a young prince (or a Nutcracker) to take me to a magical world of candy, bright colours, and dolls. Time wouldn't exist in this world, there would only be funny-shaped clouds and flowers that seem to be dancing to beautiful music. Every living being would be a miracle, making this world so unique! Now I am thinking, was Maria dreaming or does magic really exist? We have to believe in it, see the world like in Maria's eyes, or we would never experience the true wonders of this world.

Yuta Irikura, role of Matthias and the Nutcracker: When I was a child, I enjoyed playing games and football with my friends every day. I have been learning ballet since then but I never thought it would lead me here, performing as a professional ballet dancer. Actually, my childhood dream was to become a cook or an athlete. However, I didn't go to cooking classes or sports clubs, I just kept practicing ballet. It shows how much I love dancing. In the past I didn't believe I could become a member of such a company but here I am! I look forward to being on stage with its members.

Vanemuise sümfooniaorkestri koosseis / Vanemuine Symphony Orchestra

Muusikajuht ja peadirigent / Musical Director and Chief Conductor Risto Joost

Orkestri kontsertmeister / Concertmaster Kristel Eeroja-Põldoja

I viiul / I violin Liam Keneally, Andri Annus, Sanita Salmane, Susann-Elisabeth Kisla,
Maria Lepnurm, Vitalij Regensperger, Toomas Hendrik Ellervee, Anne Vellomäe, Helena Valpeteris

II viiul / II violin Vlad Câmpean, Laura Miilius-Koddanipork, Sirli Laanesaar, Silja Câmpean,
Žanna Toptši, Hille Niilisk-Rees, Juan Jose Restrepo Duarte, Triinu Raudver

Viola / Viola Kadri Rehema, Svetlana Nukka, Hanno Mait Maadra,
Sergei Shavrin, Darja Motovilova, Tiina Enniko

Tšello / Cello Lauri Sõõro, Camillo Cabassi, Heli Ilumets,
Olga Raudonen, Marina Peleševa, Kristaps Grinbergs

Kontrabass / Contrabass Linda Viller, Aivar Eimra, Jaanus Roosileht,
Rena Selliov, Hanna-Ingrid Nurm

Harf / Harp Kai Visnapuu

Tšelesta / Celesta Ele Sonn, Margus Riimaa

Flööt / Flute Kerstin Laanemets, Marion Strandberg, Heili Mägi, Margus Kits

Oboe Anna Šulitsenko, Anastasiia Cherniak, Maimu Kaarde

Klarnet / Clarinet Margus Vahemets, Tõnu Kalm, Heimo Hodanjonok

Fagott / Bassoon Kulvo Tamra, Johanna Tuvi, Stefan Heinrich Kerstan

Metsasarv / French horn Kreete Perandi, Daniels Sabanskis,
Urmas Himma, Richard Tamra, Kristiina Luik, Marie Jaksman

Trompet / Trumpet Priit Rusalepp, Marti Suvi, Viljar Lang, Karl Vakker

Tromboon / Trombone Kait Tiitso, Rain Kotov, Laura Muceniece, Aivo Koddanipork

Tuuba / Tuba Tanel Tamm

Löökriistad / Percussions Adam Jeffrey, Alessandro Beco, Ilmar Varjun, Marcelo Ricardo

Orkestri lavameistrid / Orchestra's Stage Technicians Kalev Helmoja, Erik Ivar Haav

Teatrijuht / General Manager Kristiina Alliksaar

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Mare Tommingas

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Ken-Konrad Kerm, Keijo Sepp,

Mart Visnapuu, Sergei Ivanov, Aigar Kikkas, Reigo Harkmann, Andre Luik,

Sten Gussakov, Markus Kõrkjas, Paap Nõmm, Lauri Ant

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Innari Toome,

Ain Austa, Andres Lindok, Katrin Pahk, Leenamari Pirn, Jane Aus, Terje Kiho,

Armin Luik, Aleksander Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Mait Sarap

Kostüümiala / Wardrobe Department Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk,

Edith Ütt, Ljubov Guzun, Ivi Vels, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Olga Vilgats,

Irina Medvedeva, Heli Kruuse, Natalja Malinen, Luule Luht, Tia Nuka, Daisy Tiikoja, Elli Nöps,

Anneli Vassar, Kertu Lepasaar, Juta Reben, Toomas Vihermäe, Ljudmila Nikolajeva

Riietusala / Costume Warehouse Raina Varep, Eva Kõiv, Anu

Kõiv, Kadri Kangur, Katariina Talts, Kaidi Mikk

Grimm ja soengud / Make Up and Hair Stylists Kelly Treier, Rutt Laikask,

Mare Kuul, Viktoria Rüster, Madli Uibukant, Gretel Persidski, Marian Seeme

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Angelika Aun,

Kaie Uustal, Kärt Paasik, Mirka Porrassalmi, Annaleena Adamson

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Tõnu Eimra, Tõnis Järs,

Kaspar Aus, Andrus Treier, Villu Adamson, Tauri Kõtsi, Madis Fuchs

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste, Vaiko Vreimann,

Kalev Kääpa, Andreas Kangur, Juho Porila

Kavalehe teostus / Program Team:

Tekstid koostas ja tõlkis / Texts and translations by Kerttu Piliste

Kujundaja / Designer Katrin Leement

Fotograaf / Photographer Rünno Lahesoo

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE09220022101379347, SWIFT: HABAEEX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Ametlik hotellipartner

KULTUURIMINISTEERIUM

**SINU AEG
NAUTIDA KULTUURI.
SÄRADES!**

Goldtime täidab unistusi, tuues Sinuni suurima valiku juveele ja käekellasid Eestis. Kuid me oleme palju enam! Panustame kodumaa kultuuri, teeme koostööd kohalike disaineritega ning aitame täita unistusi heategevusfondil Minu Unistuste Päev. Toetame erinevaid kultuurisündmusi ja -initsiatiive, et Eesti kultuur saaks eredalt särada.

**SUURIM JUVEELI- JA
KELLAKAUPLUSTE KETT EESTIS**

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

LYDIA
HOTEL

Tõeline Tartu pärl
ootab Sind!

Ülikooli 14, Tartu
www.lydia.ee

vanemuine.ee